

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної педагогіки
та психології

О.В. Пономаренко
(ініціали та прізвище)
2023 р.

ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістра

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 053 – психологія
освітньо-професійна програма «ПСИХОЛОГІЯ»

Укладач: Бойко Г.В., к. психол.наук, доцент, доцент кафедри психології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від "31" 08 2023 р.
Завідувач кафедри психології

Н.О. Губа
(підпис)(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми
«Психологія»

Г.О. Горбань
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету СПП

Протокол № 1 від "30" 08 2023 р.
Голова науково-методичної ради факультету
СПП

Т.В. Турбар
(підпис)(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
	Загальна кількість годин – 90	Цикл загальної підготовки	
Спеціальність 053 - Психологія		Семестр:	
		2	2
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Змістових модулів – 3	Лекції	
		12 год.	4 год.
		Практичні	
		24 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		54 год.	78 год.
	Кількість поточних і контрольних заходів – 18	Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Психологія професійної свідомості» є створення умов щодо актуалізації та розширення уявлень здобувачів освіти про провідні процеси та закономірності розвитку професійної свідомості, специфіку та можливості практичного застосування знань з психології професійної свідомості в повсякденному житті й професійній діяльності, удосконалення своєї поведінки і спілкування.

Завдання дисципліни:

– набуття методологічної компетентності: опанування системою теоретико-методологічних знань щодо сутності, закономірностей розвитку професійної свідомості;

– набуття та розвиток професійної компетентності: вміння використовувати отримані знання щодо психології професійної свідомості в контексті аналізу власного професійного розвитку, переживання криз професійного розвитку і накопичення досвіду готовність аналізувати закономірності розвитку професійної свідомості в контексті надання психологічної допомоги в межах профорієнтації, профконсультації, консультування та групової психотерапії в умовах криз професійного розвитку.

– набуття та розвиток інформаційної компетентності: готовність аналізувати, інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати інформацію в процесі освітньої та наукової діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач має

набути такі програмні компетентності:	методи і контрольні заходи
– ПК. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.	– метод усного контролю, – метод письмового контролю, – метод тестового контролю, – метод практичної перевірки, – метод самооцінки
– ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.	– метод самооцінки
– ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	– вхідний контрольний захід;
– ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	– поточні контрольні заходи,
– ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо	– тематичні контрольні заходи;
– СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики	– атестаційний контроль; – підсумковий контроль.
– СК2. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості	– контроль на практичних заняттях.
– СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію	

– СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями	
– СК14. Здатність застосовувати методи емоційної та когнітивної саморегуляції для оптимізації власної діяльності та психічного стану	
досягти таких програмних результатів навчання:	методи і контрольні заходи
– ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість	– метод усного контролю, – метод письмового контролю, – метод тестового контролю, – метод практичної перевірки, – метод самооцінки
– ПРН8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації	– метод практичної перевірки, – метод самооцінки – вхідний контрольний захід;
– ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності	– поточні контрольні заходи, – тематичні контрольні заходи;
– ПРН13. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання	– атестаційний контроль; – підсумковий контроль.
– ПРН15. Уміння інтегрувати та систематизувати набуті у процесі професійного навчання знань про психологічні передумови підвищення якості вищої освіти	– контроль на практичних заняттях.
– ПРН17. Уміння оптимізувати процеси цілепокладання, самоздійснення, професійного та особистісного зростання	

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Психологія професійної свідомості» логічно й змістовно-методично пов'язана з дисциплінами «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Методологія наукового дослідження», «Індивідуальне психологічне консультування», «Групова психотерапія та психокорекція».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1: Теоретичні засади психології професійної свідомості

Тема 1. Визначення основних понять та генеза вивчення професійної свідомості в психології.

Професійна свідомість як складова свідомості в основних теоріях світової психології. Професійна свідомість та самосвідомість особистості. Професійна свідомість як система координат, крізь яку людина певної професії сприймає світ. Закономірності сприйняття себе в професії. Професійна самосвідомість як мотиватор і регулятор процесу професійного становлення та розвитку. Професійна свідомість як усвідомлення себе в професії особистістю.

Тема 2. Теорії професійного розвитку особистості та професійна свідомість.

Життєвий шлях та професійний розвиток особистості. Багатомірність ліній розвитку, їх самодостатність та взаємозалежність Професійна сфера як значуща сфера самореалізації особистості (А. Маслоу, Н. Чепелева, Ж.Вірна, Н.Шевченко). Нормативні кризи професійного розвитку (Е.Еріксон, Д.Левінсон), закономірності їх назрівання і вирішення. Теорії Д.Сьюпера та Р. Хейвігхерста. Кризи, пов'язані з життєвими подіями. Типи життєвих подій та професійна свідомість (Події середовища, події поведінки і події-враження).

Формування професійної свідомості та її становлення. Вибір професії молоддю. Профорієнтація та профконсультація в психологічному вимірі. Профконсультація молоді та дорослих. Профорієнтаційні методики та їх застосування. Професіограми та психограми. Їх переваги та обмеження. Врахування впливу оточення та готовність до самостійного вибору

Змістовий модуль 2: Кризи розвитку професійної свідомості

Тема 3. Втрата роботи як криза розвитку професійної свідомості.

Втрата роботи як життєва подія. Психологічні закономірності переживання втрати роботи. Етапи переживання та їх специфіка. Індивідуальність реакцій на втрату роботи та специфіка переживань. Гендерні та вікові особливості переживання втрати роботи.

Зміни та трансформації в сфері самосвідомості в процесі життєвого періоду позначеного втратою роботи. Роль найближчого оточення у подоланні кризи, пов'язаної з втратою роботи. Підтримка, травматична мембрана та соціальне утриманство. Провокація та вирішення кризи професійної свідомості, інтеграція в подальший професійний розиток. Переривання професійного розвитку внаслідок зміни місця проживання. Безробіття серед ВПО, Сімейне безробіття. Кризи професійного розвитку у молодих мам. Психодіагностика кризових станів. Аналіз результатів і використання для планування допомоги з врахуванням специфіки переживання.

Тема 4. Професійне вигорання.

Дослідження професійного вигорання. Профвигорання як вид емоційного вигорання. Професійна свідомість в мовах профвигорання. Причини, прояви та наслідки. Етапи переживання профвигорання. Діагностика профвигорання. Особистісні та організаційні чинники профілактики профвигорання.

Аналіз результатів психодіагностики профвигорання. Застосування у процесі надання психологічної допомоги. Індивідуальне консультування в умовах профвигорання. Групова робота для профілактики профвигорання. Особистісні ресурси працівників та їх активізація для профілактики профвигорання. Організаційні чинники профілактики профвигорання.

Змістовий модуль 3: Психологічна допомога для гармонізації професійної свідомості

Тема 5. Психологічна допомога безробітним

Безробітний як суб'єкт та об'єкт на ринку праці. Визначення психологічних складових ефективного вирішення проблеми втрати роботи та відновлення професійного розвитку: напрямки пошуку роботи. Оптимізація вимог та очікувань від професійної діяльності, керівника та колективу. Сприйняття самопрезентації в умовах пошуку роботи через розвиток професійної свідомості. Робота з резюме, підготовка до телефонної розмови та співбесіди з роботодавцем.

Тема 6. Гармонізація професійної самосвідомості засобами психотерапії

Тренінгові групи та індивідуальне консультування для оптимізації професійної свідомості. Системний підхід та короткотермінова психотерапія орієнтована на вирішення (BSFT): власні обмеження і ресурси. Надання підтримки, прийоми активізації для вирішення проблеми втрати роботи та відновлення професійного розвитку.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів	
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, балів	Практ. зав-ня, балів
		ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.		
1	20	8	4	4	2	8	2	18	26	10	10
2	20	6	2	4	1	8	2	18	26	10	10
3	20	6	2	4	1	8	4	18	26	10	10
Усього за зміст. модулі	60	36	12	12	4	24	8	54	78	30	30
Екзамен	30							30	30	20	20
Разом		90						70	82	100	

5. Теми лекційних занять

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Основні поняття та генезис вивчення професійної свідомості в психології	2	1
1	Теорії професійного розвитку особистості та професійної свідомості	2	
2	Втрата роботи як криза розвитку професійної свідомості	2	1
2	Професійне вигорання	2	
3	Психологічна допомога безробітним	2	1
3	Гармонізація професійної свідомості засобами психотерапії	2	1
Разом		12	4

6. Теми практичних занять

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Професійна свідомість як усвідомлення себе в професії особистістю	3	4
1	Зміни і трансформації профсвідомості в умовах втрати роботи.	3	
2	Кризи розвитку професійної свідомості внаслідок переривання профрозвитку (ВПО, молоді мами, зміна місця проживання і т.і.)	3	2
2	Ресурси і можливості профілактики профвигорання.	3	
3	Професійна свідомість в контексті сампропрезентації в ситуації працевлаштування	3	2
3	Групова психотерапія в умовах кризи професійного розвитку	3	
Разом		24	8

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

Змістовий модуль	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	Навчальний тест	Змістовий модуль 1	Правильна відповідь	2
	Конспектування першоджерел	Наукова література з тем модуля 1	Якість підготовленого конспекту	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 1	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття 1	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у практикумі з теми практичного заняття 2	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття 2	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Практичне завдання для самостійної роботи 1	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	2
2	Навчальний тест	Змістовий модуль 2	Правильна відповідь	2
	Конспектування першоджерел	Наукова література з тем модуля 2	Якість підготовленого конспекту	2
	Участь у конференції з теми практичного заняття 3	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття 2	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	3
	Практичне завдання для самостійної роботи 2	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	3
3	Навчальний тест	Змістовий модуль 3	Правильна відповідь	2
	Конспектування першоджерел	Наукова література з тем модуля 3	Якість підготовленого конспекту	2
	Участь у загальному обговоренні з теми практичного заняття 4	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття 3	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Участь у дискусії з теми практичного заняття 5	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття 3	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	2
	Практичне завдання для самостійної роботи 3	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	2
	Практичне завдання для самостійної роботи 4	Вимоги до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	Критерії оцінювання подано до завдання у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	2
Атестації	Атестаційний контроль 1	Тестування 1	Правильна відповідь	3
	Атестаційний контроль 2	Тестування 1	Правильна відповідь	3
Усього за контр.заходів	16			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Екзамен	Підсумковий тест	Зміст дисципліни	Правильна відповідь	20
	Практичні індивідуальні завдання:	Завдання 1: За запропонованим описом кейсу сформулюйте план психодіагностичних заходів та психотерапевтичною допомогою Завдання 2: Презентуйте розробки українських дослідників в галузі професійної свідомості	Вимоги та критерії до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна

1. Баклицький І.О. Психологія праці: Посібник. – Львів: ЛНУ, 2004. – 504 с.
2. Бойко Г.В. Трансформація уявлення про себе в умовах втрати роботи. – Запоріжжя, 2005. – 220 с
3. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
4. Шевченко Н. Ф. Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки : монографія. Київ : Міленіум, 2005. 298 с.
5. Шевченко Н. Ф., Бабич С. С. Психологічні детермінанти трансформації особистісного смислу професійної діяльності : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2013. 166 с.
6. Шевченко Н. Ф., Чепішко О. І. Професійна свідомість майбутнього вчителя: психосемантичний та розвивальний аспекти : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 198 с.

Додаткова

1. Баранова С. В. Професійна відповідальність в управлінській діяльності (соціально-психологічний аспект) : монографія. Луганськ : Світлиця, 2006. 200 с.
2. Макаренко О., Голубева М., Кравчук С. Психологічні особливості особистості в умовах тривалого безробіття // Соціальна психологія. №4 (30), 2007. С. 15-18.
3. Маляненко В. В. Психологія професійної самореалізації молоді. Київ : Міленіум, 2016. 104 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051651.pdf>.
4. Моя перша робота: poradnik для молоді : [методичний посібник]/ упоряд.: С. М. Артеменко, Л. Л. Горобчук, Н. Є. Троценко, Т. П. Поліщук ; за ред. Н. Є. Троценко. – Бердичів : Приватна друкарня Синельникова, 2011. 136 с.
5. Психодіагностичне забезпечення профорієнтації в системі педагогічної освіти : [посібник] / Є. В. Єгорова, О. М. Ігнатович, В. В. Кобченко, Н. І. Литвинова, І. Б. Марченко, О. Л. Мерзлякова, В. В. Синявський, Г. П. Татаурова-Осика, А. М. Шевенко ; за ред. О. М. Ігнатович. Кіровоград : ІмексЛТД, 2014. 228 с. ISBN 978-966-189-330-5
6. Психологія особистості безробітного / Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції 26 травня 2004 р. / Відп. ред. О.В. Киричук. Київ: Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2005. 378с.

7. Психологія професійної безпеки: технології конструктивного самозбереження особистості : кол. моногр. / О. Лазорко, Ж. Вірна, Л. Акімова [та ін.] ; за заг. ред. Ж. Вірної. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 588 с.
8. Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень : тези IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 листопада 2020 р.). Київ : Талком, 2020. 207 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049099.pdf>.
9. Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень = Psychology of consciousness: theory and practice of scientific researches March 21, 2018 Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine : тези II Міжнар. наук.-практ. конференції, 21 березня 2018 року, м. Переяслав-Хмельницький, Україна / редкол.: О. В. Дробот (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Талком, 2018. 266 с.
10. Свідомість і несвідоме. Самосвідомість особистості. *Психологія*. Київ, 2001. С.122–133.
11. Шліппе фон А., Швайцер Й. Системна психотерапія та консультування: Пер. з нім. Л: ВНТЛ-КЛАСИКА, 2004. 320 с.

Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека ЗНУ каталог. URL:<http://ebooks.znu.edu.ua/ufd/index.php>
2. Бібліотека українських підручників. URL:<https://pidruchniki.com/psihologiya/>
3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL:<http://dnpb.gov.ua/ua/>
4. Сайт державної служби зайнятості України: <http://www.dcz.gov.ua>
5. Електронна бібліотека НАПН України. URL:<http://lib.iitta.gov.ua/>
6. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Актуальні проблеми психології». URL :<http://www.apppsychology.org.ua/index.php/ua/>
7. Науковий журнал «Психологічний часопис» Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL :<http://www.apsjournal.com/index.php/psyjournal/about>
8. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, підготовлені за результатами фундаментальних досліджень (доступні для завантаження в форматі PDF). URL :<http://inpsy.naps.gov.ua/info/273/>
9. Наукометричні фахові видання з психології. URL :<http://inpsy.naps.gov.ua/info/272/>
10. Національна бібліотека України. імені В. І. Вернадського. URL :<http://www.nbuv.gov.ua/>
11. Сайт Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. URL :<http://ispp.org.ua>